

АҢА - ТУЛХАДЫЙБАТ ТУЛААНЫН, УОЛ ОҢО - ОМУК КЭСКИЛЭ

Саха Республикатын бастакы Президентэ М. Е. Николаев 1999 сыл олунньу 15 күнүтөр "Саха Республика-тыгар ара күнүн анааһын туһунан" 685 №-дээх ыйаах таһаарбыта. Онон "Аҕа дьаһ" кэргэни хааччылыкта эдэр көлүөнэ үүнүүтүгэр сүрүннүүр оруолун билинэн, дьаһ кэргэнигэ уонна общество эппиэтинэһин үрдэтэр сыалтан, сыгыата муус устар бастакы өрбүлүн аҕа күнүн бырааһынньыгынан аһырга" дьин суруллубута. Муус устар 4-5 күннэригэр улуус киинигэр Аҕа күнүн бырааһынньыктын тэрэгинэн "Саха Республикатын аҕаларын лигатын" пленума, 14-с республикатааҕы "Аҕа күрээ" күрөхтөһүн буола.

Пленуму "Саха Республика-тын аҕаларын лигатын" салайааччыта, Саха Республика-тын норуоттарын дьаалаларыгар департамент салайааччыта Алексей Егорович Стручков салайан ытта. Чурапчы улуунун баһылыга С. И. Яковлев, Улэс уонна социальнай сайдыыта министриэригэ министриэ Н. Н. Дегтярев, Ыччат политикаһыгар уонна дьаһ кэргэнигэ министриэригэ министриэ солбуйааччы М. И. Лыткин, улуус Аҕаларын субалэрин салайааччылар кыттылыны ыттылар.

Чурапчы улуунун Аҕаларын сөбүөтүн салайааччыта С. В. Тобохов үлэни тэрийии уопуттуттан кэпсэтэ. Хас нэһилиэк аайы аҕа түмүүлэрэ үлэлиилэрин эттэ, бастыҥ үлэ уопуттуттан билиһиннэрдэ. Улэ көрүннэрин уларьытыга саҕа нэһиэ быһыытынан бары обществонай тэрилтэлэри кииннэһин, сүрүннэһин барыахтааһын эттэ. "Омук" киин тэрилинэ, барыларын биергэ түмэн, былаан онгостон үлэлиэхтээх дьаһ.

М. И. Лыткин республика арыгыны иһии туругун билиһиннэрдэ. Бу боппууос олус сыгытык туарын, республика Президентэ арыгы иһиитин аччатыга туһаайылыбыт анал ыйаахтары таһаарбыт, ол эрээри үлэ бытааннык, улахан дьаһыга суох ыттыларын эттэ. Сахалар норуот быһыытынан сайдыытыгар бу проблеманы быһаарыны олус улахан оруоллаах буоларын санаатта. Билигин арыгы таарыбатахыала дьин суох. Арыгыны аһыргас быһыытынан көрөн жарһаһыннарбыт харса суох атылыһылар, сокуон көнүлүүр. Ааспыт сылга ол кииннэһи сылы кытары тэннэтэххэ, биер кииннэһи арыгы иһиитин лиитэрэтэ элбээбит. Сорох арыгыттан аккаастамыт киһиликтэргэ үлэ-хамнас таһаарылаах, доруобуйалара, өйдөрө-санаалара тулсар, өлүү-сүтүү аччыыр. Улуу убайыгыт Оксөкүлээх Олексей аҕайах ахсааннаах норуоттар арыгы иһииттэн эстибиттэрин суруйан хааларбыта, сэрэппэтэ сирдээх дьаһ. Арыгы иһиитэ буортугун орлорбутугар кыра саастарыттан кэпсэтэххэ, чол олохтоох буолууларыгар хас биердээбит бопмобутун ууарбыт наада.

Кэпсэтинэ улуустартан кэлбит Аҕалар субалэрин салайааччылар кыттылылар. Элбэх эппиэттэн манньахтары билиэтиир тоҕостоох. Уол оҕо иһиитин аҕалар ситэтэ

суох дьарыктанабыт, бириэмэ тийбэт дьин куоһурданабыт, маньа көмүрүүсхэ. Сүрүн иэтин оҕуоланан эрэ ыттылар, обществонай тэрилтэлэр дьаһылыларын кууһурдүүсхэ. Аҕа, уол күрээгэр аҕата суох оҕолор кыттаран маталлар, атын суолу тобулан киһилэр кыттар усулуобуйаларын тэрийиэххэ. Аҕалар иһигэр оруоллара анардас орну кытары кэпсэтинэн, таһаһынан эрэ ыттылар буолбатах, бэйэ үлэтинэн-хамнаһынан, үгүс холобурунан эмээ барыахтаах. Кэлин көмгө сыбаайбаларга, ара-

ас түмүүлэргэ эдэр ыччат арыгыны урукку курдук күүсэ испэт, кулгууралаах буолла, иһиин холобур туттуохха. Дьахтар эмээ арыгы иһигэр буолан эрэрин учуоттуохха, төрдүттэн суох онорууга үлэлэниэххэ. Урукку пионер, комсомол, партия идеологическай үлэни ыттыгыта оруоллаарын холобурга ыттыахха, иһиин обществонай тэрилтэлэри тэрийиэххэ. Оро итэриэххэ, Айыы үөрөһүн билэр, баһылыыр буоларын ситиһиэххэ. Аҕалаах, ийэлээх эрээри төрөппүттэргэ аккаастамалларынан, бырааһтарга бытаранан тулаайах хаалааччы элбээтэ, манньах буолбатылар болмосто уураллара, үлэ барары наада. Арыгыны иһиин утары үлэни научнай төрүккэ олобуран ыттыахха. Аҕалар иһигэ сьэстэрин ыттыгыта үлэлэниэххэ, тэрийиэххэ.

Мунньах "Саха Республика-тын аҕаларын лигаты" ыһыт үлэтин биһирээтэ. Биэс сыл

ахтарын эррээ ырыаларынан күндүлээтилэр.

"Аҕа күрээ" бастакы түһүмээ-бэйэни билиһиннэрини, боппууостарга эппиэттэһин, бэйэ оноругун көрдөрүү буолла. Барыта 13 хамаанда кыттылыны ытта. Ыраах Томпоттон, Нерюнриттан, Уһаа Бүлүүттэн тийэ кэлбиттэр. Бу түһүмэх кыайылаахтарынан республика күрээгэр быһаарыны кыайылаахтары Михаил Пермяков уола Ньургустаанын 442 очукуону ылан, 1-кы миэстэ буолу-

Онон бу күн эбиикэ дьэри 8 очукуолаах Пермяковтар, 9 очукуолаах Максимовтар, 11,5 очукуолаах Давыдовтар иһиэни таһыстылар.

Эбээттэн кэһэ оҕуолбаа ыттыгы, биатлон күрэхтэһиһэрэ буоллулар. Хатылыга буолбут улуус күрэхтэһиһигэр көрдөрүү сэмэй буолуһуна, бу сырыгыта онук буолбата. Уһаа Бүлүүттэн сылдыар Алгыс Кардашевский 7 м урдүккэ наһаа "хачыгырайан" таһан салгыгы ыттарга бэлэс суох буолан судуһа көгүлүһүһүнэн алларга түһэн эһи ыттан 10 м кырбаны ылан рекорд олохтоото. Аҕата да хаалсыбата-6 м 65 см таһыста. Онон холбоон 16 м 65 см таһаннар атыттары ырааһынан хааллардылар. Иккис миэстэни 11 м көрдөрүүлээх Петров Александр уола Васильев (Амма) ыттылар. Уһус миэстэ Томпоттон 10 м 65 см көрдөрүүлээх Егоров Петр уола Петялыын буоллулар. Бу көрүннэ Максимовтар алтыс, Пермяковтар сэттис буоланнар уопсай очукуолара тэннэстэ.

Бүтэһик биатлонга күрэхтэһин быһаарар оруоллаа. Оҕуоха мэлдьи бөргөһүк ытар, түргэник сүүрэр Максимовтар 5 мүн. 32 сөк кэлэн таһыстылар уонна уопсай көрдөрүүлэринэн 16 очукуолаах "Аҕа күрээ" кыайылаахтарынан буоллулар. Иккис миэстэни 5 мүн. 40 сөк көрдөрүүлээх Ермолаевтар ыттылар. Киһилэр түмүккэ 28 очукуолаах уһус миэстэ таһыстылар. Оттон Пермяковтар бу түһүмэхкэ 6 мүн. 11 сөк кэлэннэр уһус миэстэни ыттылар, түмүккэ 18 очукуолаах иккис ыттылар.

Чемпионнаабыт Геннадий Лукчэ Максимов уолунаан Айаанын Болтонгор олохтор. Таарыгы суруйдаахха, бу нэһиликтэн урукку өттүгэр Александр Ефремов уола Сапалыын, Борис Горохов уола Борилыын, Василий Седальцев уола Алешалыын, Апон Андросов уола Кешалыын, Леонид Ксенофонтов уола Лешалыын эмээ манньах күрэхтэһинэ улууска кыайаннар республикатааҕы күрэхкэ ситиһиэхтик кыттан тураллар. Ефремовтар чемпионнаабыттар.

Кэһэ "Айылы" Култуура уонна духуобунай сайдыы киинигэр кыайылаахтары наһаадалаһын буолла. Бастабыт, бириһтээх миэстэлэри ылыт хамаандаларга анал мэтээлэр, грамоталар, сыналарах бириһтэр туттарылыһылар. Максимовтарга Дьокуускайтан мэтээл ыларга сертификаттар, Айаанга "Анаа" кууорка сынньанар путевка бөриһинэ "Биер ньыгыт Россия" Чурапчытаары салаата Нерюнриттан сылдыар Радовтарга өтнөөх телевизору бэлэх туттарда.

Алексей СЛЕПЦОВ.

лар Киһилэр тыһара-осторо хоһоройо, иһиһкэ-толлубака чорор куоһаһынан бэйэлэрин билиһиннэрбэттэрэ, боппууостарга сөптөөх эппиэти биэрбиттэрэ, иккис онорбут куйуурдара дьүүлүүр сүбэ үрдүк сыанабылын ыттылар. Иккис миэстэни Хаҕаластан Давыдовтар-Степан уола Гаврилыын ыттылар. Очукуолара 413. Киһилэр сахалар булгуур тэрилтэрин-чааркааны, чааһар сааны онорбуттар. Уол бөртээхэйдик хаартыскага түһэрэр эбит. Усүһү Нерюнриттан сылдыар Илья Радов уола Степанын 405 очукуолаах ыттылар. Уол откырганан оноруга үрдүкүк сыналанна.

Муус устар 5 күнүгэр Чурапчы куулуһу күрэхтэһиһилэр салгыгы ыттылыһылар. Маамыканы быраарыта 26 очукуону ылыт Пермяковтар бастааннар балаһыанньаларын иһи көрүтүмүгүнэн лаппа тулсардылар. Очукуо таба муһун хас лабаатын халпытынан быһаарыһылар. Иккис 14 очукуолаах Максимовтар (Чурапчы) таһыстылар. Усүһү Намтан 10 очукуолаах Ермолаев Григорий уола Эрчимеһин ыттылар. Бу көрүннэ сатабыла суохтара 3 хамаанда очукуону, иккис хамаанда 1 очукуону ылыттар көрдөрдө.

Оһунан ыттыла Давыдовтар иһиһи таһыстылар. Киһилэр 53 очукуону ыттылар. Маньаха Ганя Ытыһынан дьарыстанара, разрыгтааҕа оруоллаах буолла. Иккис миэстэ Мэнэ-Хаҕаластан 42 очукуону ылыт Романов Анатолий уола Виталийдыын буоллулар. Усүһү 24 очукуолаах Максимовтар ыттылар.

